

Vammaisella henkilöllä on oikeus tarvittaviin apuvälineisiin

Oppitunneille

Välitunneille, ulkoiluun

Päiväkotiin, kouluun

Asiointiin

Kuntoutukseen

Harrastuksiin

Vammaisen henkilö tarvitsee arkensa sujumiseksi sekä toimintakyvyn ylläpitämiseksi ja edistämiseksi usein erilaisia apu- tai toimintavälineitä. Vammaiselle henkilölle voidaan hakea apuvälinettä useiden eri lakien nojalla.

Terveysterveystieteiden huollosta saa lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineitä

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden myöntäminen perustuu terveydenhuoltolakiin, jonka mukaan kunnan on järjestettävä potilaan sairaanhoitoon liittyvä lääkinnällinen kuntoutus. Lääkinnälliseen kuntoutukseen kuuluvat lain perusteella muun muassa apuvälineet. Terveysterveystieteiden huoltolakiä täsmentää apuvälineiden osalta sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön (STM) antama asetus lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutuksesta.

Terveysterveystieteiden toimijoilla on usein apuvälineiden myöntämistä koskevia ohjeistuksia. On lainvastaista hylätä apuvälinehakemus STM:n apuvälineasetuksessa apuvälineiden myöntämiskriteereistä ja -prosessista säädetystä asiakkaan vahingoksi poikkeavaan ohjeistukseen vedoten. Ohjeistus ei saa esimerkiksi kategorisesti rajata joitain apuvälineitä kokonaan pois palvelun piiristä tai tietyn asiakasryhmän ulottumattomiin, vaan apuvälinepäätöksen tulee aina perustua yksilölliseen tarveharkintaan.

Apuvälineasetuksen perusteella voidaan luovuttaa apuvälineitä henkilölle, jonka sairaus, vamma tai kehitysviivästyminen heikentää hänen toimintakykyään ja vaikeuttaa hänen itsenäistä selviytymistään.

Apuvälineen tulee

- edistää henkilön kuntoutumista,
- tukea, ylläpitää tai parantaa toimintakykyä jokapäiväisissä toiminnoissa tai
- ehkäistä toimintakyvyn heikentymistä.

Asetus edellyttää haetun apuvälineen tarpeen arvioimista kussakin tapauksessa

- käyttäjälähtöisesti,
- oikea-aikaisesti ja
- yksilöllisesti

ottaen huomioon hakijan

- toimintakyky,
- elämäntilanne ja
- elinympäristön apuvälineen toimivuudelle asettamat vaatimukset.

Hakijalle on annettava ymmärrettävää tietoa apuvälinevaihtoehdoista, ja väline on valittava yhteisymmärryksessä hänen ja tarvittaessa hänen läheisensä kanssa.

Apuvälineen epäämisestä ei välinettä terveydenhuollosta haettaessa yleensä saa muutoksenhakukelpoista hallintopäätöstä, mutta sen myöntämättä jättämisestä voi tehdä muistutuksen toimintayksikön johtajalle tai kantelun aluehallintovirastoon tai eduskunnan oikeusasiamiehelle. Apuvälineen epäävä lähtökohtaisesti muutoksenhakukelvoton päätös voi lisäksi olla mahdollista saattaa hallintoriita-asiana hallinto-oikeuden käsiteltäväksi.

Vammaispalveluista voi hakea esimerkiksi harrastusvälineitä

Muuta kuin lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinettä voi hakea kunnan sosiaalitoimesta vammaispalvelulain ja -asetuksen perusteella. Tällaisiin apuvälineisiin kuuluvat esimerkiksi harrastusvälineet. Apuvälineen kustannuksista korvataan vammaispalveluasetuksen perusteella puolet välineen hankintahinnasta, mutta mahdolliset vamman vuoksi välineeseen välttämättä tarvittavat muutostyöt korvataan lähtökohtaisesti kokonaan. Kunta voi myös lainata asiakkaalle apuvälineen, mikä voi käytännössä olla asiakkaan kannalta hyvä ratkaisu, sillä silloin saattaa esimerkiksi olla helpompaa vaihtaa väline toiseen tarpeiden muuttuessa.

Kehitysvammaisten erityishuoltoon oikeutetulla henkilöllä voi lisäksi olla mahdollisuus saada tarvitsemansa apuväline vammaispalvelulakiin nähden toissijaisen kehitysvammalain nojalla, jos hän ei sitä muun lain perusteella saa, ja yksilöllinen tarve apuvälineelle on osoitettavissa.

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineen käsite ei ole yksiselitteinen, ja samanlaisia apuvälineitä voidaan käytännössä myöntää sekä terveydenhuollosta että vammaispalveluista. Esimerkiksi monia liikkumisen apuvälineitä kuten erilaisia polkupyöriä pidetään usein harrastusvälineinä, mutta toisaalta niillä voi olla merkittävä vaikutus käyttäjien toimintakyvyn säilymiseen ja paranemiseen tai päivittäisistä toiminnoista kuten kauppa- ja asiointimatkoista suoriutumiseen.

Haettaessa apuvälinettä vammaispalveluista päätöksentekijällä on melko paljon harkintavaltaa. Vammaispalvelulain mukaiset välineet ovat määrärahasidonnaisia palveluita, ja kehitysvammaisten erityishuollon osalta kunta tai kunta-yhtymä päättää viime kädessä siitä, minkälaisin palveluin henkilön tarvitsema erityishuolto toteutetaan. Sosiaalitoimen harkintavaltaa apuvälinehakemusta ratkaistaessa rajaavat kuitenkin muun muassa hallinnon yleiset oikeusperiaatteet kuten tasapuoliseen kohteluun, johdonmukaisuuteen ja syrjimättömyyteen velvoittava yhdenvertaisuusperiaate.

Kun apuvälinehakemuksesta on tehty hallintopäätös, kielteiseen päätökseen voi hakea muutosta siihen liitetyn muutoksenhakuosoituksen mukaisesti. Ennen muutoksenhakuun ryhtymistä kannattaa yleensä vielä pyrkiä neuvottelemaan asiasta siitä vastuussa olevan viranomaistahon kanssa.

Teksti Tanja Salisma, lakimies,
Kehitysvammaisten Tukiliitto ry

Apuvälineitä tarvitaan myös opiskelussa

Opetukseen osallistumisen edellyttämät erityiset apuvälineet tulee perusopetuslain nojalla saada opetustoimelta, ja ne kirjataan erityistä tukea tarvitsevan oppilaan valituskelpoiseen erityisen tuen päätökseen. Laki ammatillisesta koulutuksesta antaa erityisopetusta saavalle toisen asteen opiskelijalle oikeuden saada opetuksen järjestäjältä opiskelun edellyttämät erityiset apuvälineet.

Opetuksessa tai opiskelussa tarvittavia koulu- ja luokkakokkeita apuvälineitä ovat esimerkiksi erityispulpetit ja -tuolit, hissit ja luiskat. Tarvittavia apuvälineitä arvioitaessa tulisi nykyistä paremmin huomioida se, että myös liikuntatunneilla olisi käytössä välineitä, jotka mahdollistaisivat vammaisten lasten ja nuorten osallistumisen opetukseen.

Vuonna 2016 voimaan tulevissa uusissa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa todetaan muun muassa seuraavasti:

- Perusopetusta kehitetään inklusioperiaatteen mukaisesti, ja opetuksen saavutettavuudesta ja esteettömyydestä pidetään huoli.
- Perusopetuksen yhteiskunnallisena tehtävänä on edistää tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta.
- Koulun johdolla on käytännön vastuu tuen järjestämiseen liittyvistä ratkaisuista kouluyhteisössä, kaikilla vuosiluokilla ja kaikissa oppiaineissa.
- Oppimisen ja koulunkäynnin tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöön liittyviä ratkaisuja sekä oppilaiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista.

HUOM!

Vammaisen henkilö voi saada apuvälineitä myös vakuutuksen perusteella, TE-hallinnosta tai ammatillisena tai harkinnanvaraisena kuntoutuksena Kelasta. Apuvälineitä koskevaa oikeudellista neuvontaa voi saada muun muassa useilta vammaisjärjestöiltä. Terveysterveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen THL:n apuvälineitä koskevilta nettisivuilta www.thl.fi/fi/web/toimintakyky/apuvälineet löytyy runsaasti apuvälineitä ja apuvälinelainsäädäntöä koskevaa tietoa.

Apu- ja toimintavälineen hankinnan askeleet

Oikealla välineellä osallistuminen onnistuu.

Lisätietoja: Malike-keskus
Sumeliuksenkatu 18 B, 3. kerros
33100 Tampere
Puhelin: 040 483 9327
Sähköposti: malike@kvvtl.fi
Kotisivut: www.malike.fi

